

Ksiądz Infułat dr Edward MAJCHER
(1931–2009)

Ks. infułat Edward Majcher, syn Józefa i Rozalii z Błaszczków, urodził się 15 lutego 1931 roku w Białyninie, parafia Mikołajew (obecnie w diecezji łowickiej), powiat Sochaczew. Szkołę powszechną i gimnazjum ukończył w czasie okupacji niemieckiej na tajnych kompletach. Po zdaniu matury w Liceum im. Fryderyka Chopina w Sochaczewie wstąpił do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego św. Jana Chrzciciela w Warszawie. Jednocześnie w latach 1949-1954 studiował na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Warszawskiego. Tu jako ostatni przed zamknięciem Wydziału uzyskał tytuł magistra teologii w zakresie patrologii. Święcenia kapłańskie przyjął 8 sierpnia 1954 roku z rąk ks. biskupa Wacława Majewskiego, który w tym czasie zastępował przebywającego w więzieniu ks. Stefana kardynała Wyszyńskiego, prymasa Polski.

Posługę kapłańską jako wikariusz i prefekt szkół rozpoczął 30 sierpnia 1954 roku w parafii Lubochnia. Następnie od 24 sierpnia 1955 roku do 20 stycznia 1956 roku był rezydentem w parafii św. Józefa Oblubieńca NMP w Ursusie, ponieważ władze komunistyczne nie zatwierdziły jego nominacji na wikariusza do parafii Matki Bożej Częstochowskiej w Wołominie. Na początku 1956 roku wydały zgodę i od 21 stycznia podjął pracę w parafii, gdzie uczył religii w dwóch szkołach: podstawowej i średniej. 5 sierpnia 1959 roku został mianowany wikariuszem w parafii Matki Bożej Nieustającej Pomocy na Saskiej Kępie w Warszawie, gdzie jednocześnie katechizował w Liceum Ogólnokształcącym im. Adama Mickiewicza i Liceum XLVII.

Po usunięciu katechizacji ze szkół przez władze komunistyczne prowadził naukę religii na różnych poziomach w parafii.

W 1970 roku został mianowany przewodniczącym Kolegium Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, a od 1 października prowadził wykłady z katechetyki i seminaria naukowe w Akademickim Studium Teologii Katolickiej, Papieskim Wydziale Teologicznym oraz w Metropolitalnym Semina-

rium Duchownym św. Jana Chrzciciela w Warszawie przy Krakowskim Przedmieściu, gdzie zamieszkał. Brał udział w redakcji naukowej serii *Kościół warszawski wczoraj i dziś*.

Od 23 marca 1974 roku był wikariuszem-ekonomem, a po zatwierdzeniu w czerwcu tego roku przez władze państwowe proboszczem parafii św. Wojciecha na Woli w Warszawie. Ten urząd pełnił do czerwca 1999 roku. Równocześnie kontynuował studia doktoranckie na Wydziale Teologicznym Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, które uwieńczył w 1976 roku pracą doktorską na temat: *Działalność katechetyczna Ośrodka Warszawskiego w latach 1918-1 939 na tle ówczesnego ruchu katechetycznego*.

W 1975 roku został sekretarzem Komisji Katechetycznej Episkopatu Polski, a następnie Komisji ds. Wychowania; funkcję tę pełnił do 2000 roku. Z ramienia tych Komisji organizował ogólnopolskie zjazdy katechetyczne. W latach 1980-1990 uczestniczył w Międzynarodowych Dniach Pastoralnych w Wiedniu (Pastoraltagung). Ks. prymas, kardynał Stefan Wyszyński 18 grudnia 1977 roku odznaczył ks. Edwarda Majchera przywilejem noszenia rokiety, mantoletu i pierścienia.

Od 1990 roku wspólnie z przewodniczącymi Komisji Katechetycznej – najpierw z arcybiskupem Jerzym Stroba, a później z biskupem Edwardem Materskim – brał udział w rozmowach z Ministerstwem Edukacji Narodowej, ustalających warunki prowadzenia nauki religii w szkołach polskich. Był członkiem Komisji Episkopatu ds. Powołań. W latach 1974-1998 pełnił funkcję diecezjalnego duszpasterza nauczycieli i wychowawców.

24 lutego 1981 roku Ojciec Święty Jan Paweł II mianował ks. Majchera kapłanem Jego Świętobliwości (prałatem).

Od 2 stycznia 1980 roku ks. Majcher był diecezjalnym wizytatorem nauki religii, 15 grudnia 1981 roku został mianowany dziekanem dekanatu wolskiego, a od 26 maja 1987 roku – zastępcą profesora Akademickiego Studium Teologii Katolickiej. Był jednocześnie członkiem Rady Kapłańskiej i Rady Duszpasterskiej Archidiecezji Warszawskiej.

Wszystkie te funkcje i urzędy pełnił nieprzerwanie do czasu przejścia na emeryturę.

18 marca 1993 roku papież Jan Paweł II wyróżnił ks. Majchera godnością Protonotariusza Apostolskiego Supra Numerum (infulata). Tego samego roku, 28 września, ks. Józef kardynał Glemp, prymas Polski, mianował go wikariuszem biskupim ds. katechizacji i jednocześnie przewodniczącym Wydziału Nauki Katolickiej Kurii Metropolitalnej Warszawskiej.

8 czerwca 1999 roku przeżył operację przeszczepu serca w Śląskim Centrum Chorób Serca. Przeszedł na emeryturę i jako rezydent zamieszkał w parafii św. Wojciecha w Warszawie. 26 lutego 2004 roku ks. prymas mianował go kapłanem Stowarzyszenia Transplantacji Serca.

Publikacje i główne zainteresowania naukowe ks. infulata Edwarda Majchera dotyczyły katechezy. Był autorem kilku pozycji książkowych, artykułów, audycji radiowych i telewizyjnych, wywiadów dotyczących powrotu nauki religii do szkoły.

13 lutego 2009 roku został poddany zabiegowi przeszczepu nerki w Klinice Transplantologii Uniwersytetu Medycznego im. Dzieciątka Jezus w Warszawie.

20 kwietnia 2009 roku, po uroczystości Miłosierdzia Bożego, powrócił do domu Ojca, przeżywszy 78 lat, z tego w kapłaństwie prawie 55 lat.

Msza św. pogrzebowa została odprawiona 23 kwietnia, w uroczystość św. Wojciecha, głównego patrona Polski i parafii na warszawskiej Woli (ul. Wolska 76), gdzie pracował przez 35 lat swego życia.

Mszy św. przewodniczył ks. arcybiskup Kazimierz Nycz, metropolia warszawski, a homilię wygłosił ks. biskup Edward Materski, biskup senior diecezji radomskiej; w koncelebrze uczestniczyli: prymas Polski ks. kardynał Józef Glemp, biskup Stanisław Kędziora – biskup pomocniczy diecezji warszawsko-praskiej, biskup Piotr Jarecki – biskup pomocniczy archidiecezji warszawskiej i około 130 kapłanów z kilku diecezji.

Po Mszy św. ciało zostało przewiezione na Cmentarz Wolski i zgodnie z wolą zmarłego pochowane w grobie kapłańskim¹.

Opracowali: bp Edward MATERSKI, s. Teresa JANEK, Tadeusz MACHNIK

Praca dydaktyczna ks. profesora Edwarda Majchera
w Archidiecezjalnym Seminarium Duchownym w Warszawie
i w Papieskim Wydziale Teologicznym

1. Wykładowca katechetyki w Seminarium Duchownym

Jak zapisano w kronikach Metropolitalnego Seminarium Warszawskiego, ksiądz dr Edward Majcher wykładał katechetykę w latach 1970 – 1998. Sprowadził się do Seminarium z parafii św. Andrzeja Apostoła przy ul. Chłodnej. Tam był jednak krótko. Przedtem pracował wiele lat w parafii Matki Bożej Nieustającej Pomocy na Saskiej Kępie i najczęściej odnosił się – zarówno w czasie wykładów jak i w rozmowach prywatnych – do doświadczeń katechetyczno – duszpasterskich zdobytych w tej parafii. Wykłady rozpoczął od roku akademickiego 1970/71. Z dokumentów zachowanych w sekretariacie Papieskiego Wydziału Teologicznego wynika, że ks. E. Majcher prowadził katechetykę na trzech ostatnich latach studiów seminaryjnych, czyli na czwartym, piątym i szóstym roku, po jednej godzinie tygodniowo. Nie ma też wyszczególnionych tematów wykładu z katechetyki. Z notatek i skryptów wydanych przez ks. E. Majchera² można wnioskować, że były to wykłady poświęcone historii katechezy, metodyce prowadzenia katechez, osobowości katechety. Do treści tych wkładów jeszcze powrócimy.

¹ Biogram przedrukowany z książki pt. *Umocnił wielu miłością katechezy*. Ks. infułat dr Edward Majcher, 15 II 1931–20 IV 2009, red. E. MATERSKI, T. JANEK, T. MACHNIK, Warszawa: Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „Adam” 2010.

² Por. WST 2(1984) 212; 13(2000) 278-280.

Należy przypomnieć, że od 1967 r. przy Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie działało tzw. Akademickie Studium Teologii Katolickiej, zatwierdzone przez Kongregację Wychowania Katolickiego, w którym klerycy mogli pisać prace seminaryjne, bakalarskie i licencjackie. Tym samym mogli oni pogłębiać swą wiedzę w różnych dziedzinach teologii. Gdy chodzi o katechetykę, to seminarium z pedagogiki i katechetyki prowadził ks. prof. dr hab. Janusz Tarnowski. Na początku roku akademickiego 1972/73 ks. Janusz Tarnowski oddał seminarium z katechetyki ks. Edwardowi Majcherowi. Od tego czasu, aż do końca pracy w Seminarium Duchownym seminarium prowadził ks. E. Majcher. Początkowo przyszło ośmiu studentów, potem coraz więcej i pod koniec lat siedemdziesiątych było u niego na seminarium nawet 28 kleryków. W późniejszych latach przewijało się przez jego seminarium od kilku do dwudziestu kilku kleryków.

Gdy chodzi o specjalizację katechetyczną ks. E. Majchera, to należy wspomnieć, że studia seminaryjne odbył w latach 1946 – 1954 na Wydziale Teologii Katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego, uzyskując magisterium z patrologii w 1954 r. u ks. prof. Jana Czuja. Święcenia kapłańskie otrzymał 8 sierpnia 1954 r. Jako wikariusz pracował w katechezie w różnych parafiach Archidiecezji Warszawskiej. Świadcstwem, że interesował się katechetyką przed podjęciem wykładów w Seminarium świadczy to, że od 1960 r. brał udział w Ogólnopolskich Zjazdach Katechetycznych organizowanych przez Komisję Katechetyczną Episkopatu Polski. Od 1971 do 1999 r. był przewodniczącym Kolegium Wydziału Nauki Katolickiej przy Kurii Warszawskiej, którego zadaniem było „planowanie całokształtu dydaktyczno – pedagogicznej pracy Wydziału Nauki Katolickiej i jego realizowanie przy pomocy Administracji i Ośrodka Metodycznego”, czyli planowanie całej działalności katechetycznej Archidiecezji³. Zamieszkując w Seminarium i podejmując zajęcia dla kleryków, sam odbywał studia katechetyczne w ATK. Uwieńczył je doktoratem w 1976 r. pt. „Działalność katechetyczna Ośrodka Warszawskiego w latach 1918 – 1939”, który wydał drukiem w Wydawnictwie Archidiecezji Warszawskiej w 1996 r., ss. 249. Dla Seminarium miało to duże znaczenie, gdyż mógł prowadzić prace magisterskie, które zaczęto pisać w drugiej połowie lat siedemdziesiątych.

Warto tu wspomnieć, że ks. E. Majcher wykładał katechetykę w Ośrodku Metodycznym przy Wydziale Nauki Katolickiej. W archiwum Papieskiego Wydziału Teologicznego, gdzie jest przechowywana dokumentacja tegoż Ośrodka, wyszczególnione zostały następujące tematy prowadzonych przez ks. profesora wykładów: Osobowość katechety, Historia katechezy i Kierunki katechetyczne. Ponadto jako pracownik Wydziału Katechetycznego Kurii Metropolitalnej organizował tzw. ogniska katechetyczne, na które zabierał niekiedy kleryków. Z tych ognisk najbardziej zapamiętałem wykład ks. prof. Janusza Frankowskiego na temat głośnej wówczas książki Kosidowskiego, pt. „Opowieści biblijne”. Pamiętam, że bardzo mi się przydały te wiadomości później na lekcjach religii, a także pewnego razu w czasie tzw. kolędy. Zapytałem pewną starszą panią, czy czyta Pismo św. Na to odpowiedziała mi: tak, czytam *Opowieści biblijne* Kosidowskiego. Mogłem jej wtedy wy-

³ Por. E. MAJCHER, "Udział ks. Andrzeja Santorskiego w działalności katechetycznej", WST XXII/2 2009, 50-51.

tłumaczyć, że jest to książka ideologiczna, która zwalcza chrześcijańską wiarę w Objawienie Boże.

Jak wspomniałem, ks. profesor Edward Majcher mieszkał w Seminarium. Kiedy zmarł proboszcz u św. Wojciecha, ks. Władysław Borowiec, wówczas Ks. Prymas Stefan Wyszyński mianował ks. E. Majchera proboszczem w parafii św. Wojciecha na Woli. Księdzu Prymasowi zależało na tym, by odbudował katechezę w parafii. Bowiem katechizacja odbywała się dla ponad tysiąca dzieci i młodzieży „w trzech pomieszczeniach: w zagrodzonej salce pod chórem, w kaplicy bielanek i w sali nad zakrystią”. W wywiadzie ks. E. Majcher wspomina: „Pamiętam pierwszego kwietnia 1974 roku rozpoczęły się prace, a już pierwszego września ks. prałat Stefan Piotrowski poświęcił nowe sale. Pracowali przy nich nie tylko robotnicy, ale i klerycy odbywający praktyki katechetyczne”⁴, po czym wymienia ks. prałata Wiesława Wronkę (pracował on całe wakacje), ks. Jana Mężyńskiego i mnie. Pamiętam, jak księża i parafianie się cieszyli, gdyż była to wielka ulga dla katechetów, dzieci i młodzieży. Salki były zimą ogrzewane. Później dobudowano jeszcze jedną dużą salę w ziemi obok plebanii. Był to jednak stan przejściowy. Sukcesywnie i z wielkim trudem ks. E. Majcher zaczął wykwaterowywać świeckich mieszkańców z plebanii, w której zaraz po wojnie jako bezdomnych przyjął ówczesny proboszcz. Tutaj już były normalne warunki do pracy katechetycznej.

Warto w tym miejscu przypomnieć niektóre dokonania ks. E. Majchera w parafii św. Wojciecha, które we wspomnianym wywiadzie sam pokrótce wylicza: „Dzięki harmonijnej współpracy udało się częściowo uporządkować i wyposażyć kościół. Mam tu na myśli prezbiterium, ołtarz główny, ławki, witraże, żyrandole, kaplicę Pamięci Narodowej, grotę Matki Bożej, granitowe schody przed kościołem, odzyskanie plebanii i ogrodzenie terenu, choć jeszcze nie wszystkie mieszkania odzyskaaliśmy. Bardzo dużo funduszy pochłania ciągle remont dachu”⁵. Ale od tego wszystkiego ks. E. Majcher bardziej sobie cenił żywe duszpasterstwo, żywy udział parafian w życiu religijnym, kilku kapłanów, wywodzących się z tej parafii. Rzeczywiście miał zawsze wikariuszy bardzo zaangażowanych w pracę duszpasterską.

2. Promotor prac magisterskich

Ks. dr E. Majcher prowadził seminaria naukowe z katechetyki. Osobiście nie uczestniczyłem w nich, gdyż byłem na seminarium z Nowego Testamentu. Natomiast wiem, że zawsze miał dużo seminarzystów. Jednak trzeba powiedzieć, że nie wszyscy, a wręcz niewielu robiło u niego magisterium. Był wymagający. Ci, którzy zrobili u niego magisterium, bardzo sobie to cenią i tym się chlubią. Są też dobrymi katechetami, jak na przykład ks. prałat Zbigniew Chmielewski, proboszcz z Lutkówek, który ponad dwadzieścia lat przepracował przy tablicy.

⁴ B. KARPOWICZ-ĆWIEK, "Z ks. Edwardem Majcherem, proboszczem parafii św. Wojciecha w Warszawie rozmawia redaktor Barbara Karpowicz", w: *Ewangelizacja przez służbę Bogu, Kościołowi, Ojczyźnie*, Warszawa 1994, 23.

⁵ Tamże 31.

W Sekretariacie Papieskiego Wydziału Teologicznego otrzymałem wydruk tematów magisteriów napisanych pod kierownictwem ks. profesora E. Majchera. Jest ich 58. Pierwszy jest z roku 1978, a ostatni z 1999 r. Warto też zauważyć, że pierwsze magisteria zostały napisane pod koniec lat siedemdziesiątych, a ks. dr Edward Majcher wykładał katechetykę od 1970 r. Dlaczego? Otóż w latach siedemdziesiątych pisano prace seminaryjne w Seminarium Warszawskim, prace bakaloreackie, które odpowiadały pracom magisterskim, choć tak się nie nazywały, niektórzy pisali prace licencjackie, uprawniające do robienia doktoratu, natomiast prac pod nazwą magisterskich nie pisano. Dopiero w 1975 r. Rektorat Seminarium postanowił, by klerycy pisali formalne prace magisterskie. Co prawda jeszcze w latach osiemdziesiątych napisanie pracy magisterskiej nie było warunkiem dopuszczenia do święceń kapłańskich, ale większość pisała, co okazało się niezwykle szczęśliwe, kiedy katechizacja powróciła do szkoły. Ponadto od 1989 r. Akademickie Studium Teologii Katolickiej zostało przekształcone w Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie i od tego czasu nie tylko klerycy, ale także świeccy mogą uzyskiwać tytuły magisterskie z teologii. Dlatego też pod kierunkiem ks. E. Majchera pisali magisteria zarówno klerycy jak i świeccy.

Jak zaznaczyłem, pod kierunkiem ks. dr Edwarda Majchera 58 studentów napisało prace magisterskie z katechetyki. Tematyka była dość zróżnicowana, ale podejmowane były tematy ważne dla formacji przyszłych katechetów. I tak dziewięciu studentów podjęło się opracowania problematyki związanej z katechezą rodzinną; także zadania katechezy wobec dzieci z rodzin rozbitych, przygotowanie do życia w rodzinie. Jedenastu studentów opracowało zagadnienie aktywności katechetycznej znaczących katechetów, ich metody, dorobek, jak też wpływ na katechizowane dzieci postaci świętych, takich jak bł. Matka Teresa z Kalkuty, św. Maksymilian Kolbe, i inni. Dwie siostry zakonne przedstawiły działalność katechetyczną swoich Zgromadzeń. Cztery osoby zajmowały się metodą w katechezie: jedna zabawą i pracą dzieci sześciolletnich, rolą Pisma św. w katechezie, wartością dialogu w katechezie dzieci i młodzieży, rolą pieśni i piosenki, jak też mass mediów w katechezie. Siedem osób analizowało publikacje w czasopiśmie „Katecheta” pod kątem osobowości katechety. Dwie osoby prowadziły refleksję nad współpracą katechety z rodzicami. Dziewięć osób zajmowało się problemem, w jaki sposób katecheza ma przygotować do Pierwszej Komunii świętej, dzieci do bierzmowania, do spowiedzi, młodzież do małżeństwa, do przeżycia piękna. Trzech studentów badało, jaki obraz katechety mają dzieci i młodzież. Siedmiu magistrantów pisało prace, których bazą źródłową były dokumenty Kościoła, czy to Soboru Watykańskiego II, czy to encykliki lub adhortacje Jana Pawła II, czy też listy Episkopatu Polski. Dwie osoby zajmowały się katechezą dorosłych i ludzi starszych, jak też upośledzonych. Ośmiu magistrantów poświęciło swe badania różnym celom katechezy, takim jak: kształtowanie dojrzałej wiary, dawanie świadectwa wiary, walka z narkomanią, wychowanie do modlitwy, wychowanie do czystości przedmałżeńskiej, wychowanie do życia w rodzinie i w ogóle zadania wychowawcze katechezy. Badano też prawa nauczycieli religii w II Rzeczypospolitej. Wreszcie dwie osoby napisały prace licencjackie z katechetyki.

Gdy chodzi o treść wykładów ks. prof. Edwarda Majchera, to trzeba pamiętać, że treści te były przekazywane przez niego na kursie podstawowym, dlatego też musiały być fundamentalne, dobrze przygotowujące przyszłych katechetów do ich pracy pedagogicznej. Nie należy zapominać, że wielkość teologa poznaje się nie tylko po oryginalnych, nikomu dotychczas nieznanych pomysłach i ujęciach, ale także po tym, czy przekazywał wiedzę teologiczną na odpowiednim poziomie, czy uwzględniał najświeższą wiedzę. Tak samo jest w zakresie katechetyki. Prowadząc pracę dydaktyczną w Seminarium, ważne jest, na ile profesor katechetyki ukazywał współczesne spojrzenie na katechezę, na ile przygotowywał przyszłych katechetów do zmierzenia się z problemami w ich późniejszej pracy wychowawczej. Przecież kiedy ks. E. Majcher zaczynał wykłady w latach siedemdziesiątych tworzone nowe programy katechetyczne, dostosowywano nauczanie do postulatów soborowych, niejako przedstawiano katechezę na nowe tory. Zapewne w tym dostosowaniu się do wymagań posoborowych pomogły mu studia specjalistyczne, jakie odbywał w latach siedemdziesiątych w ATK, kontakt z czołowymi katechetykami na uczelni (O. prof. Jan Charytański), w Komisji Katechetycznej przy Konferencji Episkopatu Polski (arcybiskup Jerzy Stroba, biskup Edward Materski), w czasie prac Kolegium Wydziału Nauki Katolickiej przy Kurii Warszawskiej, na zjazdach poświęconych tej dziedzinie, jak wreszcie własny talent i doświadczenie pedagogiczne. To wszystko umożliwiło mu przekazywanie najświeższej wiedzy z tej dziedziny studentom Seminarium Warszawskiego. To jest wielki wkład w życie Kościoła Warszawskiego, który wymaga jeszcze bardziej dogłębnego zbadania.

Opracował ks. Józef WARZESZAK

Bibliografia ks. dra Edwarda Majchera

I. Książki i skrypty

1. *Spotkanie z Chrystusem żyjącym w Kościele. Materiały pomocnicze do katechizacji w szkołach średnich kl. II*, Warszawa 1972.
2. *Spotkanie z Chrystusem w wierze. Materiały pomocnicze do katechizacji w szkołach średnich kl. III*, Warszawa 1973.
3. *Spotkanie z Chrystusem w miłości. Materiały pomocnicze do katechizacji w szkołach średnich kl. IV*, Warszawa 1974.
4. *Spotkanie z Bogiem Żywym*, Warszawa 1974.
5. *Mocni wiarą. Materiały pomocnicze do konferencji rekolekcyjnych dla młodzieży*, Warszawa 1985.
6. *Zadania wychowawcze Roku Młodzieży według Ojca św. Jana Pawła II*, Warszawa 1985.
7. *Katechetyka – elementy katechezy*, Warszawa 1986 (skrypt).
8. *Problematyka religioznawcza. Materiały pomocnicze*, Warszawa 1986.
9. *ABC o religii*, Warszawa 1987 (skrypt).
10. *Historia katechezy*, Warszawa 1990.

11. *Wokół nauki religii w polskiej szkole*, Warszawa 1992.
12. *Z Ewangelią w życiu*, Warszawa 1992.
13. *O wartości chrześcijańskie w życiu*, Warszawa 1993.
14. *Wychowywać, ale jak?* Warszawa 1993.
15. *Ewangelizacja przez służbę*, Warszawa 1994.
16. *Katechizm przyjmujemy z wdzięcznością*, Warszawa 1995.
17. *Działalność katechetyczna Ośrodka Warszawskiego w latach 1918-1939 na tle ówczesnego ruchu katechetycznego*, Warszawa 1996.
18. *Z wiarą ojców w trzecie tysiąclecie*, Warszawa: MAG - Agencja Wydawnicza Kato-lików 2001.

II. Artykuły naukowe i publicystyczne

19. "Działalność katechetyczna w ostatnim dwudziestopięcioleciu", *Soli Deo*, Warszawa 1974, 185-195.
20. "Warunki skuteczności pracy katechetycznej w archidiecezji warszawskiej", WAW (1997), 250-257.
21. "Sytuacja nauczania katechetycznego przed rokiem 1918", WAW (1978), 124-132.
22. "Współdziałalność w katechizacji parafialnej", w: *Powołanie człowieka. W służbie ludowi Bożemu*, red. B. Bejze, t. 6, Poznań-Warszawa 1983, 437-445.
23. "Katecheza w pasterskiej działalności Jana Pawła II", w: *Kalendarz Rodziny Katolickiej*, Warszawa 1989, 34-39.
24. "Prymas Tysiąclecia w trosce o religijne wychowanie dzieci i młodzieży", w: *Kalendarz Rodziny Katolickiej*, Warszawa 1990, 43-53.
25. "Osobowość katechety", w: *Katecheza w szkole*, red. J. KRUCINA, Wrocław 1992, 133-153.
26. "W służbie polskiej katechezy", w: *Miał w sobie coś z żołnierza... kochał kapłaństwo. Ks. Stefan Piotrowski*, red. J. PŁASKA, Warszawa 1997, 92-103.
27. "Działalność Koła Księżych Prefektów Archidiecezji Warszawskiej", WST 1 (1983), s. 360-386.
28. "Spotkanie z Chrystusem w katechezie dla młodzieży szkół ponadpodstawowych", WST 2(1984), 159-167).
29. "List do rodziców przed I Komunią Świętą", PKat 17 (1986).
30. "Problemy katechizacji", PKat (1987).
31. "Terażniejszość i przyszłość wyrastają z przeszłości", *Katecheta* 5 (1987).
32. "Katecheza pozaszkolna Zielona gałąź na drzewie Kościoła". Wywiad dla Piotra Niteckiego, *Lad* 39(1988).
33. "Wokół Instrukcji Ministra Edukacji Narodowej. Religia w szkole: Spór o racje i procedurę. Wypowiedź pt. *Najważniejsze naturalne prawo ludzkie*", *Życie Warszawy* (1990) nr 220.
34. "Komu przeszkadza religia w szkole", *Gazeta Polska*, wydanie specjalne 1-15 IX 1990.

35. "Religia w szkole nową szansą. Wywiad dla. M. Przczyszewskiego", *Ład* 8(1990) nr 47/321.
36. "Religia na etapie. Wywiad dla D. Bernhardt", *Glob* 24(1991) nr 17.
37. "W służbie polskiej katechety – Wspomnienie o ks. infulacie Stefanie Piotrowskim", *Katecheta* 4(1991), 193-200.
38. "O powszechną katechizację. Wywiad dla M. Kochana", *Tygodnik Uniwersytecki* (1991) nr 1/32(13 I 1991).
39. "Zaniepokojenie- czytając projekt ustawy o systemie oświaty", *PKat* (1991) nr 4.
40. "Bulwersująca ustawa", *PKat* (1991) nr 17.
41. "Troska o wychowanie moralne", *Bóg i Ojczyzna* (1991) nr 3/67.
42. "Po pierwszym roku. Wywiad dla W. Romana", *PKat* (1991) nr 14.
43. "Czy rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej jest niezgodne z istniejącymi ustawami", *Rzeczpospolita* (1991) nr 89.
44. "Maryja wzorem przyjęcia i realizacji powołania", w: *Z Maryją rozważamy tajemnice powołania w Kościele*, red. E. MATERSKI, Sandomierz 1993.
45. "Prawo do życia – dramat aborcji", w: *Przygotowanie do życia w rodzinie. Wychowanie seksualne*, red. E. MATERSKI, Sandomierz 1997.
46. "Znaczenie wierności małżeńskiej", w: *Przygotowanie do życia w rodzinie. Wychowanie seksualne*, red. E. MATERSKI, Sandomierz 1997.
47. "Już stoją nasze stopy w twoich bramach Jeruzalem. Konferencja dla młodzieży akademickiej", w: *Ja jestem bramą. Rekolekcje wielkopostne w roku Wielkiego Jubileuszu 2000*, red. E. MATERSKI, Radom 2000.
48. "Przygotowanie do rekolekcji adwentowych", w: *Wkroczyć w nowe tysiąclecie z wiarą, nadzieją i miłością. Rekolekcje adwentowe oparte na homilii Ojca Świętego do Rodaków wygłoszonej 6 lipca 2000*, Radom 2000.
49. "Nowa ewangelizacja", w: *Nowe Tysiąclecie – Nowa Ewangelizacja – Nowy Człowiek. Rekolekcje wielkopostne w roku 2001*, red. E. MATERSKI, Radom 2001.

Bibliografia biograficzna

1. *Warszawskie Studia Teologiczne* 2(1984) 212; 13(2000) 278-280.
2. *Ewangelizacja przez służbę*, Warszawa: Agencja Wydawnicza Katolików MAG, 1994
3. *Kto jest kim w Kościele katolickim*, Warszawa: KAI 1996
4. *Słownik katechetyków polskich XX wieku*, red. R. Czekalski, Warszawa: Wydawnictwo Salezjańskie 2003
5. *W służbie Bogu Kościołowi i Ojczyźnie*, Marki: Wydawnictwo Michalineum 2004
6. *Wiadomości Archidiecezjalne Warszawskie*, styczeń-czerwiec 2009, nr 1(1047)
7. *Umocnił wielu miłością katechety*, Warszawa: Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna „ADAM” 2010.